

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-153.2022.17>

УДК: 378.091.33:784

Сохань М. А.

ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ВОКАЛІСТІВ

Актуальність проблеми, що розглядається в статті, зумовлена націленістю програм навчання майбутніх педагогів-вокалістів на формування їх сценічної майстерності як необхідної професійної якості. У статті використовувалися такі методи дослідження, як вивчення та аналіз літератури, узагальнення робіт педагогів-дослідників у питаннях застосування засобів театральної педагогіки у класі вокалу. Мета статті – визначити найефективніші методи формування сценічної майстерності майбутніх педагогів-вокалістів на основі засобів театральної педагогіки. Виділено та обґрунтовано методи, пов'язані з театральною педагогікою, за допомогою яких у майбутніх педагогів-вокалістів удосконалюються як технічні навички, так і здібності до сприйняття, розуміння та сценічного втілення інтонаційної змістовності музичних образів та інтонаційної драматургії музичного твору: метод емоційно-образного включення, метод пантомімічного пристосування, етюдний метод, метод занурення у художній образ.

Результати підсумкової діагностики дозволили зробити висновок щодо підвищення рівня сформованості сценічної майстерності майбутніх педагогів-вокалістів. Студенти продемонстрували інтерес до вокальної музики та усвідомлене прагнення естетично цінного звучання відповідно до її інтонаційної природи. Посилилася емоційна залученість у сприйняття інтонаційної драматургії музичного твору, намітилася тенденція до оволодіння тембральними якостями голосу, що звучить, відповідно до втілюваних образів. Було усунуто неузгодженість співу та супроводжуючих його жестів, рухів. Зроблено висновок, що основні ідеї театральної педагогіки та певні методи, що реалізують дані ідеї на практиці, можуть бути успішно використані у професійній підготовці майбутніх педагогів-вокалістів.

Ключові слова: вокальне навчання; театральна педагогіка, сценічна майстерність, методи формування сценічної майстерності, майбутні освітяни-вокалісти.

Театральна педагогіка у роботах педагогів-дослідників розглядається як своєрідна система навчання, в основі якої – “закони імпровізаційної гри та продуктивної дії, що відбуваються у захоплюючому для всіх учасників естетичному середовищі” (Косинец, 2012). Основи театральної педагогіки закладені К. Станіславським, який підкреслював у своїй знаменитій системі значимість щирої віри актора в подію, що відбуваються на сцені, і стверджував, що кожен момент перебування на сцені “має бути санкціонований вірою в правду пережитого почуття і в правду вироблених дій” [13].

Основна ідея прийомів, що сприяють входженню актора у стани, що відповідають запропонованим обставинам, полягає у взаємозв'язку інтелекту, психіки, волі, темпераменту, почуттів та їх тілесних проявів. За К. Станіславським, максимальне перетворення виконавця є вершиною акторської майстерності та результатом творчого пошуку. Ефективність застосування засобів театральної педагогіки у галузі музичної освіти доведено у численних роботах українських дослідників. Широко увійшов до арсеналу

сучасного уроку мистецтва метод емоційної драматургії (Кабалевський, 1981). Розробка емоційно-образного плану уроку, емоційних кульмінацій та спадів у його проведенні близька до театральної режисури. На основі цього методу педагоги-дослідники конкретизували різні аспекти застосування засобів театральної педагогіки у професійній діяльності педагога-музиканта: опора на емоційно-образне мислення в освоєнні навчального матеріалу, організація творчої діяльності у синтезі зі словом, музикою, рухом (Боркіна, 2008), педагогічна імпровізація та рефлексія (Мацієвська, 2006). Питанням застосування засобів театральної педагогіки у формуванні акторсько-сценічних умінь у вокалістів також приділяли увагу Г. Кузнєцова (2005), О. Ланщикова (2008), Р. Солодкопівець (2007), О. Солов'янова (2018).

Органічна комбінація співу та виразного руху, артистизм, сценічна майстерність розглядаються цими авторами як значуща складова у підготовці вокаліста. Отже, використання засобів театральної педагогіки, поряд з технічними характеристиками (звукоутворення, дихання, артикуляція, співоча установка) сприяє розвитку здатності майбутніх педагогів-вокалістів до сприйняття та розуміння інтонаційної змістовності музичних образів, їх емоційної, творчої активності у виборі засобів інтонаційної драматургії музичного твору.

Мета статті – визначити найефективніші методи формування сценічної майстерності майбутніх педагогів-вокалістів на основі засобів театральної педагогіки.

Для перевірки гіпотези про виділені в процесі аналізу літератури та узагальнення педагогічного досвіду методи та критерії дослідження було проведено експериментальну роботу, в якій взяли участь студенти Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка. Було визначено такі критерії та показники формування сценічної майстерності. Образно-змістовний критерій з показниками: 1) запас актуальних знань про вокальне мистецтво, творчість видатних вокальних виконавців, жанри вокального мистецтва, що входять до програми курсу, основні вокальні терміни; 2) наявність інтонаційно-образного тезаурусу – визначення на слух фрагментів знайомих вокальних творів; 3) розуміння специфіки музичної інтонації вокальної музики як комплексних, багатовимірних знаків, що вбирають життєві асоціації (мовні інтонації, рухові, просторові, пластичні, емотивні відчуття), і художні (жанрові, стильові знаки). Емоційно-мотиваційний критерій розкривається через показники: 1) інтерес до вокального мистецтва, готовність до розуміння музики іншої культурної традиції; 2) емоційна чуйність на музику, чуйність до основного емоційного тону вокальних творів різних жанрів; 3) емоційна залученість до сприйняття інтонаційної драматургії музичного твору. Діяльнісний критерій виражений у показниках: 1) здатність до здійснення музичних образів у синтезі зі словом, виразним рухом, мімікою, в опорі на зорові та просторові асоціації; 2) творча активність у виборі засобів виразності для сценічного здійснення інтонаційної драматургії вокальних образів; 3) артистизм, сценічна свобода, гармонійне творче спілкування із партнерами по сцені.

Діагностика на констатувальному етапі дослідно-пошукової роботи ґрунтувалася на методах опитування та творчих завданнях для студентів. Проведення діагностики дозволило сформулювати такі результати. Майбутні педагоги-вокалісти продемонстрували досить високий рівень сформованості вокально-хорових умінь щодо звукоутворення, чистоти інтонації, ансамблевого співу. Однак у завданнях, спрямованих на розуміння інтонаційної драматургії вокальних творів, виявилися неточності у розумінні логіки їхніх емоційних планів та невідповідність власних відчуттів емоційному тону. Студентам важко надавалося виконання завдань з підбору зорових, рухових, просторових асоціацій, відповідно до зміни відтінків емоційних станів, чергуванням емоційних підйомів і спадів у музичній композиції, що розгортається. Сценічні рухи при співі здебільшого виконувалися формально чи відрізнялися відповідністю емоційному змісту музики. У відповідях анкети, спрямованої виявлення у студентів знання вокальної музики, переважали неточні, часто випадкові судження. Поширеною виявилася думка про те, що якісне виконання вокальної музики не пов'язане з високим рівнем знань про неї. Отримані результати стали орієнтиром у виборі методів залучення майбутніх педагогів-вокалістів до вокального виконавства на основі засобів театральної педагогіки.

Важливішою складовою вокальної підготовки майбутніх фахівців є робота над удосконаленням технічних характеристик співу: постановка співочого дихання (уміння правильно робити вдих і розподіляти його за фразуванням твору), вироблення чистого інтонування та звукоутворення (незалежно від фразувальних, ладотональних та інтонаційних труднощів), упевнене володіння артикуляційними прийомами.

Техніко-операційна підготовка вокаліста багато в чому близька до технічної підготовки актора (особливо в акторській роботі над виразністю мови). Тому засоби театральної педагогіки широко застосовуються педагогами-вокалістами у цій частині роботи. Зокрема, поширений метод емоційно-образного включення у процес відпрацювання технічних прийомів: набагато легше вдатися до образної асоціації, ніж словесно пояснювати технічні подробиці, пов'язані з м'язовими. У методичних посібниках українських авторів широко представлені театральні прийоми ("уяви собі", "ніби") для вироблення умінь звукоутворення, артикуляції, правильної співочої позиції тощо. Прикладом можуть бути вправи: "Вдихаємо аромат троянди" для постановки співочого дихання [9, с. 4], "Шовковий струмок", "Дихання хвилі" для відпрацювання прийомів звукоутворення, "Перлове намисто", "Діамантова грань", "Блискучі блискавки" для освоєння різних способів вокалізації [12, с. 69], використання скоромовок для розвитку дикції та артикуляції тощо. Застосування на практиці даного методу з опорою на яскраві образи сприяло активізації у вокалістів уяви, допомагало включати рефлексорні зв'язки з усіма органами чуття, здійснювати м'язовий контроль у роботі над удосконаленням вокальної техніки.

У роботі над розвитком емоційної чуйності на музику важливо було сформувати у майбутніх педагогів-вокалістів уявлення про інтонаційну логіку

музичного мислення. Музична інтонація має властивість поєднання життєвої інформації різних рівнів (біологічного, психологічного, соціокультурного) і тому сприймається як жива, що “належить конкретній людині з плоті та крові” [7, с. 168]. “Музична інтонація – згорнуте висловлювання всього тіла... вона промислюється диханням, зв'язками, мімікою, жестами – цілісним рухом тіла” [7, с. 170].

Розуміння специфічної комплексності музичної інтонації, тісного зв'язку втілених у ній емоцій із тілесними відчуттями сприяв асоціативний метод, широко застосовуваний у театральній педагогіці. Сутність методу полягає в аналізі емоційного стану за допомогою словесних та колірних асоціацій. У роботі з вокалістами цей метод виявився ефективним для знаходження тембрального забарвлення голосу, що максимально передає емоційний зміст твору, що виконується. На початковому етапі студенту пропонувалося прослухати фрагмент твору у виконанні видатного вокаліста, словесно визначити, які колірні асоціації викликає голос, що звучить, і вибрати з розкладених кольорових аркушів паперу найбільш відповідний звучанню. Зафіксована колірна асоціація доповнювалася образними порівняннями (наприклад, фіолетовий колір представлявся як “колір неба перед заходом сонця” або “цвітіння гліцинії” тощо). Далі – давалося завдання у зручному регістрі знайти відповідне тембрально забарвлене звучання (спочатку проспівуючи 2–3 ноти, а потім усю фразу).

Асоціативний метод виявився ефективним і при аналізі інтонаційної драматургії твору. Для розуміння логіки розвитку емоційного переживання, динамічної зміни його відтінків складався емоційний план музичного твору за допомогою колірної палітри та словесних характеристик змін голосу, що звучить (матове, темне, грозове, тягуче, прозоре, світле, легке, блискуче тощо).

Зануренню студентів у певний емоційний стан допомагав метод пантомімічного пристосування, який часто використовується в театральній педагогіці. Метод спрямовано на відтворення емоційного стану через рух. Хрестоматійно відомі описи репетицій у К. Станіславського, який багато разів відпрацьовував з актором рух, домагаючись точної передачі в цьому русі образу героя та його емоційного стану (саме до таких репетицій ставилася знаменита репліка “Не вірю!”).

У педагогіці музичної освіти розроблені методи, що близькі до театральної та спрямовані на передачу в русі емоційного змісту музики. До них належать: метод пластичного інтонування (Вендрова, 1997), метод пластичної партитури (Орф, 1975), метод художнього руху (Межецька, 2013). Поєднання музичних інтонацій із пластикою рухів допомагає “матеріалізувати” емоційно-образний зміст музичних інтонацій, усвідомити емоційно-психологічні засади інтонаційної драматургії твору. Застосування перелічених музично-театральних методів виявилось ефективним у досягненні органічного поєднання співу та виразного руху, розвитку артистизму, сценічних умінь, творчого самовираження.

Етюдний метод спрямований на розвиток акторської техніки в умовах

імпровізації на задану тему в пропонованих обставинах для більш точного знаходження образу. Реалізація цього методу на заняттях вокалом пов'язана з творчими завданнями. Майбутнім педагогам-вокалістам пропонувалося виконати твір у манері відомого співака (скопювати тембр звучання, манеру виконання, характерні інтонації та рухи. На початковому етапі для таких етюдів підбиралися твори, написані для того ж голосу, що й у студента. Надалі завдання ускладнювалося: пропонувалося виконати твір, написаний для іншого голосу – у транспорті, але зі збереженням настрою та манери відомого виконавця. Ще більш ускладнений варіант етюду – виконання відомого оперного твору зовсім в іншій манері (наприклад, у стилі мюзиклу, естрадної пісні, романсу). Виконання подібних етюдів вимагало від студентів самостійності в аналізі твору та виконавських прийомів, пошуку додаткових знань, що належать до запропонованих умов виконання, творчої активності у виборі засобів виразності.

Метод занурення у художній образ пов'язаний із роботою актора над матеріалом вистави та своєї ролі. Метод спрямований на розширення знань про конкретний час, в якому розгортається дія спектаклю, уявлень про характерну для цього часу картину життя та моделей відносин між людьми. Для сценічного втілення вокалістом партії, наприклад, в оперному спектаклі також значуще знання історичного та культурного контексту, в якому створювався твір, що виконується. Реалізація цього методу відбувалася з урахуванням творчих завдань для самостійної роботи. Це були завдання з розробки віртуальних екскурсій європейськими музеями образотворчого мистецтва з виділенням тих художніх творів, які співвідносилися за часом з виконуваним твором (якщо йшлося про опери історичного змісту). Студенти з цікавістю виконували завдання з підбору музики відеоряду з творів живопису. Подібні “переклади” музики в матеріал образотворчого мистецтва допомагали “матеріалізувати” музичні інтонації, наочно уявити і пов'язати їх у своїй уяві з конкретними життєвими ситуаціями, культурними нормами та традиціями, характерними для цього часу образами та сюжетами художніх творів.

Впровадження у процес навчання майбутніх педагогів-вокалістів описаного комплексу методів, пов'язаних із театральною педагогікою, відбувалося протягом навчального року, після чого було проведено підсумкову діагностику. Результати підсумкової діагностики дозволили зробити висновок щодо підвищення рівня сформованості сценічної майстерності майбутніх педагогів-вокалістів. Студенти продемонстрували інтерес до вокальної музики та усвідомлене прагнення естетично цінного звучання відповідно до її інтонаційної природи. Посилилася емоційна залученість у сприйняття інтонаційної драматургії музичного твору, намітилася тенденція до оволодіння тембральними якостями голосу, що звучить, відповідно до втілюваних образів. Було усунуто неузгодженість співу та супроводжуючих його жестів, рухів.

Майбутні фахівці стали більш самостійними у виборі засобів виразності для сценічного втілення інтонаційної драматургії вокальних образів, виявили артистизм та сценічні вміння у навчальних театральних постановках та

концертах. Результати підсумкової діагностики дозволили зробити висновок щодо ефективності застосування засобів театральної педагогіки у всіх компонентах освітнього процесу: техніко-операційному: робота над розвитком вокального слуху, регуляцією процесів співочого дихання та звукоутворення за допомогою театралізованих ігор та вправ на основі методу емоційно-образного включення у процес відпрацювання технічних прийомів; ціннісно-мотиваційному: розвиток інтересу та емоційної чуйності до музики, прагнення до розширення власного музично-слухового досвіду та розуміння її інтонаційної природи на основі асоціативного методу – через виразний рух, міміку, опору на зорові, просторові, вербальні відчуття; художньо-виконавчому: оволодіння тембральними якістьми голосу, розвиток артистизму, сценічних умінь, творчої активності у виборі засобів виразності на основі етюдного методу та методу занурення в художній образ, досягнення гармонійного творчого спілкування з партнерами по сцені, здійснення інтонаційної драматургії твору.

Проведене дослідження показало, що основні ідеї театральної педагогіки та певні методи, що реалізують дані ідеї на практиці, можуть бути успішно використані у професійній підготовці майбутніх педагогів-вокалістів.

Використана література:

1. Вендрова Т. (1997). Пластическое интонирование музыки в методике Вероники Коэн. *Искусство в школе*. № 1. С. 61-65.
2. Голік О. (2011). Режисерська діяльність як елемент театральної педагогіки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 4 (Ч. 1). С. 125-130.
3. Косинец Е. И., Никитина А. Б. (2012). Театральная педагогика в современной школе. *Искусство. Все для учителя!* № 8. С. 2-6.
4. Кузнецова Г. В. (2005). Средства театральной педагогики в дирижерско-хоровой подготовке будущего учителя музыки : дис. ... канд. пед. наук. Москва, 211 с.
5. Ланщикова О. Г. (2008). Дидактические особенности актерской подготовки вокалистов в вузах культуры и искусств : дис. ... канд. пед. наук. Москва, 203 с.
6. Мацневская С. В. (2006). Формирование профессиональных умений учителя музыки средствами театральной педагогики : дис. ... канд. пед. наук. Москва, 154 с.
7. Медушевский В. В. (1993). Интонационная форма музыки: Исследование. М. : Издательское объединение "Композитор". 262 с.
8. Межецкая О. В. (2013). Этапы формирования навыков художественного движения у учащихся детских школ искусств на музыкально-ритмических занятиях. *Научное мнение*. № 11. URL: <http://unipress.pro/catalog.php?cid=262>.
9. Морозов В. П. Тайны вокальной речи. URL: <http://files.regentjob.ru/books/vokal/morozov/0712.html>.
10. Серета Н. В. (2011). Элементы театральной педагогики у формуванні педагогічної майстерності. *Теорія і практика управління соціальними системами*. № 2. С. 48-54.
11. Сладкопеев Р. В. (2007). Художественно-исполнительское становление вокалиста в процессе профессиональной подготовки в вузах культуры и искусств. *Вокальное образование 21 века : материалы науч.-практич. конференции*. Вып. 4. Москва. С. 140-144.
12. Соловьянова О. Ю. (2018). Модель профессиональной подготовки студентов вокалистов на основе театральных технологий. *Педагогика искусства*. № 1.
13. Станиславский К. С. (1954). Собрание сочинений : в 8 т. Т. 2. Работа актера над собой. Ч. 1. М. : Искусство. 421 с.
14. Стихун Л. П., Стихун Н. В. (2014). Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 8. (51). С. 84-87.

15. Шахрай В. М. (2016). Формування соціальної компетентності учнів основної і старшої школи засобами театрального мистецтва. Біла Церква : Вид. Пшонківський О.В. 404 с.

References:

1. Vendrova, T. (1997). Plasticheskoe intonirovanie muzyki v metodike Veroniki Koen [Plastic Intonation of Music in the Method of Veronica Cohen]. In *Iskusstvo v shkole*. No. 1, pp. 61-65.
2. Holik, O. (2011). Director's activity as an element of theatrical pedagogy [Problems of modern teacher training]. № 4. Part 1. P. 125-130.
3. Kosinets, E. I., Nikitina, A. B. (2012). Teatral'naya pedagogika v sovremennoi shkole [Theater Pedagogy in the Modern School]. In *Iskusstvo. Vse dlya uchitelya!* No. 8, pp. 2-6.
4. Kuznetsova, G. V. (2005). Sredstva teatral'noi pedagogiki v dirizhersko-khorovoi podgotovke budushchego uchitelya muzyki [Means of Theatrical Pedagogy in the Conductor-Choral Training of the Future Music Teacher]. Dis. ... kand. ped. nauk. Moscow. 211 p.
5. Lanshchikova, O. G. (2008). Didakticheskie osobennosti akterskoi podgotovki vokalistov v vuzakh kul'tury i iskusstv [Didactic Features of Acting Training of Vocalists in Universities of Culture and Arts]. Dis. ... kand. ped. nauk. Moscow. 203 p.
6. Matsievskaya, S. V. (2006). Formirovanie professional'nykh umenii uchitelya muzyki sredstvami teatral'noi pedagogiki [Formation of Professional Skills of a Music Teacher by Means of Theater Pedagogy]. Dis. ... kand. ped. nauk. Moscow. 154 p.
7. Medushevsky, V. V. (1993). Intonatsionnaya forma muzyki: Issledovanie [The Intonational Form of Music: Research]. Moscow : Izdatel'skoe ob'edinenie "Kompozitor". 262 p.
8. Mezhetskaya, O. V. (2013). Etapy formirovaniya navykov khudozhestvennogo dvizheniya u uchashchikhsya detskikh shkol iskusstv na muzykal'no-ritmicheskikh zanyatiyakh [Stages of the Formation of Artistic. Movement Skills among Students of Children's Art Schools in Musical and Rhythmic Classes]. In *Nauchnoe mnenie*. No. 11. URL: <http://unipress.pro/catalog.php?cid=262>.
9. Morozov, V. P. Tainy vokal'noi rechi [Secrets of Vocal Speech]. URL: <http://files.regentjob.ru/books/vokal/morozov/0712.html>.
10. Sereda, N. V. (2011). Elements of theatrical pedagogy in forming pedagogical skills. [Theory and practice of social systems management]. № 2, pp. 48-54.
11. Sladkopevets, R. V. (2007). Khudozhestvenno-ispolnitel'skoe stanovlenie vokalista v protsesse professional'noi podgotovki v vuzakh kul'tury i iskusstv [Artistic and Performing Formation of a Vocalist in the Process of Professional Training in Universities of Culture and Arts]. In *Vokal'noe obrazovanie 21 veka : materialy nauch.-praktich. konferentsii*. Issue 4. Moscow, pp. 140-144.
12. Solov'yanova, O. Yu. (2018). Model' professional'noi podgotovki studentov vokalistov na osnove teatral'nykh tekhnologii [Model of Professional Training of Students of Vocalists on the Basis of Theatrical Technologies]. In *Pedagogika iskusstva*. No. 1.
13. Stanislavsky, K. S. (1954). *Sobranie sochinenii : v 8 t. T. 2. Rabota aktera nad soboi. Ch. 1* [Collected Works, in 8 vols. Vol. 2. The Work of the Actor on Himself. Part 1]. Moscow, *Iskusstvo*. 421 p.
14. Stykhun, L. P., Stykhun N. V. (2014). The use of elements of dramatic art in the modern pedagogical practice of secondary schools. [Scientific notes of Rivne State Humanities University], 8 (51), pp. 84-87.
15. Shakhrai, V. M. (2016). Formation of social competence of primary and high school students by means of theatrical art. Bila Tserkva : Pub. Pshonkivskiyi O.V. 404 p.

SOKHAN M. Formation of stage skills of future vocal teachers.

The relevance of the problem considered in the article is due to the focus of training programs for future vocal teachers on the formation of their stage skills as a necessary professional quality. The article used such research methods as the study and analysis of literature, summarizing the work of research teachers on the use of theatrical pedagogy in the vocal class. The purpose of the article is to determine the most effective methods for the formation of the stage skills of future teachers – vocalists based on the means of theater pedagogy. The methods associated with theatrical pedagogy are identified and substantiated, with the help of which future vocal teachers improve both technical skills and the ability to perceive, understand and stage embodiment of the intonation richness of musical images and the intonation dramaturgy of a musical work: the emotional method, the method of pantomimic adaptation, etude method, method of immersion in an artistic image.

The results of the final diagnostics allowed us to conclude that the stage skills of future vocal teachers have increased. The students demonstrated an interest in vocal music and a conscious desire for an aesthetically valuable sound in accordance with its intonational nature. Emotional involvement in the perception of the intonation dramaturgy of a musical work has intensified, there has been a tendency to master the timbre qualities of a sounding voice in accordance with the embodied images. The inconsistency of singing and accompanying gestures and movements was eliminated. It is concluded that the main ideas of theatrical pedagogy and certain methods that implement these ideas in practice can be successfully used in the professional training of future vocal teachers.

Key words: *vocal training; theatrical pedagogy, stage skills, methods of forming stage skills, future vocal teachers.*

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-153.2022.18>

УДК 373.3.015.31:004

Чикурова О. Я.

ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

На сучасному етапі розвитку більшість форм навчання, не лише дистанційна, здійснюються у комп'ютерно орієнтованому освітньому середовищі, де мережа Інтернет є чи не найважливішим процесуальним забезпеченням. Сутністю розвитку комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища як синтезуючої модифікації – видозміни сучасної класно-урочної системи є використання вчителем та учнем комп'ютерних технологій, чи то впродовж усього уроку чи його частини.

У статті охарактеризовано дидактичний потенціал комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища початкової школи в умовах реалізації концепції Нової української школи. Розкрито історичні особливості комп'ютеризації освітнього середовища школи першого ступеня. Проаналізовано особливості структур закритого й відкритого комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища, та визначено, що фактором, який істотно впливає на зміну традиційно замкненого навчального середовища у відкритий інформаційний простір, є процес поступової декомпозиції освітнього середовища через залучення до освітнього процесу засобів ІКТ. У дослідженні подано особливості використання комп'ютерних навчальних матеріалів, які використовуються на уроках у початковій школі: онлайн-ресурсів (застосунків), комп'ютерних дидактичних ігор, електронних освітніх ігрових ресурсів, онлайн середовищ тестових завдань, програм забезпечення відеозв'язку та чатів повідомлень. Вчителю початкової школи слід знати переваги та недоліки використання електронних підручників в освітньому процесі, щоб організувати роботу молодших школярів в умовах комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища, враховуючи інтерактивність як одну з основних ознак і переваг порівняно з традиційним підручником для ланки початкової школи.

Ключові слова: *початкова школа, комп'ютеризація навчання, комп'ютерно орієнтоване освітнє середовище, комп'ютерні засоби навчання.*

На сучасному етапі розвитку більшість форм навчання, не лише дистанційна, здійснюються у комп'ютерно орієнтованому освітньому середовищі (далі – КООС), де мережа Інтернет є чи не найважливішим процесуальним забезпеченням. Використанням ІКТ в комп'ютерно